

Gemensam upphandling

Slutrapport

Hannele Johansson
Energikontor Sydost AB

Sammanfattning

I mars 2006 startade projektet Gemensam upphandling på uppdrag av Regionförbundet i Kalmar län. Syftet med projektet var att undersöka om det finns intresse och möjlighet att samordna upphandlingen av personbilar och fordonsbränsle mellan landstinget och länets kommuner för att kunna ställa gemensamma upphandlingskrav och få bättre villkor.

Den projektgrupp som bildades bestod av Hannele Johansson, Energikontor Sydost (projektledare), Sven Elfverson (SE), Inköpssamordnare Kalmar läns landsting, Per-Gunnar Fransson (P-G), Inköpschef Kalmar kommun, Anna-Carin Leijon (A-C), Inköpssamordnare Mönsterås kommun Ulla Öhrn (UÖ), Inköpschef Västerviks kommun

Karaman Bagatir (KB), VD Kalmar läns Beställningscentral (KLB) anslöt sig till projektet i juni och Carolina Gunnarsson (CG), handläggare Regionförbundet i Kalmar län deltog som representant för uppdragsgivaren.

Projektet inleddes med en undersökning bland länets kommuner och landstinget. Undersökningen visade att det finns ett intresse att samordna inköpen. Vad beträffar beslutet att köpa miljöbilar saknas detta i de flesta kommuner. Däremot kan man märka en trend mot att allt fler kommuner ökar inköpen av miljöbilar.

Erfarenheter från andra kommuner visar att flera stora kommuner (Stockholm, Göteborg och Linköping bl.a.) har antagit ett politiskt beslut att köpa miljöbilar. Flera av dem har gått samman med andra för att få upp volymerna (Stockholm med andra kommuner och företag, Göteborg med Västra Götaland, Linköping har öppnat bilpoolen för allmänheten). I Stockholm har man även gjort en undersökning på miljöbilarnas andrahandsvärde. Värdeinsparingen visade sig vara mindre än beräknat.

I och med miljöbilseminariet som anordnades i februari 2007 avslutades projektet. I samband med seminariet anordnades överläggningar med inköpsansvariga från alla kommuner samt politiska överläggningar med presidier för kommuner, Regionförbundet och Landstinget i Kalmar län samt KLB och KLT. Under de politiska överläggningarna fick Regionförbundet i uppdrag att initiera en länsgemensam upphandling av miljöbilar. Per-Gunnar Fransson, inköpschef på Kalmar kommun utsågs att samordna bilinköpen i kommunerna.

Följande tidplan sattes för det fortsatta arbetet.

- 18 april 2007
 - Möte med samtliga inköpare. Referensgrupp bildas.
- Senast 1 juni 2007
 - Beslut i samtliga kommuner och landsting/KLB om ambitionsnivå (dvs. antal köpta eller leasade miljöbilar för åren 2008, 2009 och 2010) samt om deltagande i gemensam upphandling. Fullmakt lämnas till upphandlande enhet.
- Hösten 2007
 - Förfrågningsunderlag, anbud, utvärdering och avtalsskrivning
- Avtalet träder i kraft fr.o.m. 1 januari 2008

Gruppen föreslår att upphandlingen sker med en avtalsperiod på 2 + 1 år.

1 Beskrivning av projektet

1.1 Bakgrund

Regionförbundets styrelse har, i perspektivet om regional utveckling och tillväxt, pekat ut begränsad klimatpåverkan som ett av de fem viktigaste miljömålen att prioritera. I linje med detta antog styrelsen beslutet att göra Kalmar län till en Fossilbränslefri region per 2050 i oktober 2005. Året därpå beslutades att påskynda arbetet och målet flyttades fram till 2030.

Det första etappmålet, som är satt till 2010, gäller bl.a. den offentliga sektorns personbilstransporter. Målet innebär att alla personbilar som köps eller hyrs in av den offentliga sektorn är s.k. miljöbilar eller går på förnyelsebara bränslen. Idag finns totalt ca 1200 personbilar inom Landstinget och kommuner i Kalmar län. Av dem är ca 15 % miljöbilar.

1.2 Uppdraget

Mot denna bakgrund ville man:

- undersöka om det finns intresse och möjlighet att samordna upphandlingen av personbilar och fordonbränsle mellan landstinget och länets kommuner för att kunna ställa gemensamma upphandlingskrav och få bättre villkor
- ta fram ett gemensamt upphandlingsunderlag som kan accepteras av alla parter
- studera erfarenheter från andra regioner/kommuner
- Arrangera ett miljöbilsseminarium som ska underlätta för kommuner och landsting att besluta om inköp av miljöbilar. Seminariet ska bidra med kunskaper samt erbjuda en plattform för informationsutbyte.

1.3 Projektgrupp

Projektledare har varit Hannele Johansson (HJ), Energikontor Sydost

Projektdeltagare har varit:

Karaman Bagatir (KB), VD Kalmar läns Beställningscentral (KLB)
Sven Elfverson (SE), Inköpssamordnare Kalmar läns landsting
Per-Gunnar Fransson (P-G), Inköpschef Kalmar kommun
Anna-Carin Leijon (A-C), Inköpssamordnare Mönsterås kommun
Ulla Öhrn (UÖ), Inköpschef Västerviks kommun

Carolina Gunnarsson (CG), handläggare Regionförbundet i Kalmar län har deltagit som representant för uppdragsgivaren.

Under projektet har sex protokollförda möten hållits (2/3; 20/4; 7/6; 29/8; 16/10; 12/1; och 1/3) samt en generalrepetition 5/2 inför Miljöbilsseminariet den 9 februari 2007.

1.4 Projektet

1.4.1 Frågor till kommuner och landsting

För att bilda en uppfattning om hur upphandlingen ser ut i de olika kommunerna idag samt undersöka intresset för en gemensam upphandling inleddes projektet med att under våren 2006 genomföra en undersökning med följande innehåll bland inköpssamordnarna i samtliga kommuner:

1. Hur många miljö/personbilar*) finns det i kommunen?
 - Hur ser inköpsvolymerna ut 2007, 2008 och 2009?
 - När går nuvarande avtal ut?
 - Finns det intresse för gemensam upphandling?
 - Vilka ytterligare krav ska man ställa vid upphandling (bl.a. säkerhet)?

Vad beträffar fordonsbränslen gällde frågorna volymer, sort (etanol alt. biogas) och avtalstider.

*) Regionförbundet har sedan tidigare bestämt att använda sig av Vägverkets miljöbilsdefinition som bygger på såväl teknik (förnybara drivmedel) samt energieffektivitet (låg bränsleförbrukning och låga utsläpp).

Resultatet av undersökningen:

- Totalt innehav av bilar i länets kommuner och landsting är ca 1200 varav ca 15 % miljöbilar
- Inköp och leasing av personbilar per år: 240-250 st
- Alla avtal går ut under 2007. Möjlighet finns att genomföra en gemensam upphandling under hösten 2007 med avtalsstart 2008-01-01
- Alla tillfrågade har sagt sig vara intresserade att delta i en gemensam upphandling av bilar
- F.n. har Nybro kommun fattat beslutet att 100 % av alla nyinköpta personbilar ska vara miljöbilar. Motsvarande siffra för Västervik är 50 %. Samtidigt ökar inköpen av miljöbilar inom det offentliga även när det inte finns ett politiskt beslut taget.
- De flesta köper in drivmedel genom Kommentus och avtalen löper i regel till 2008

Sammanställning av svaren finns i bilaga 1.

Som resultat av undersökningen beslutades att gå vidare med en gemensam upphandling av miljöbilar (personbilar) och inte inkludera fordonsbränslen.

1.4.2 Miljöbilsseminarium

Det blev ganska snart klart att ett miljöbilsseminarium som riktar sig till länets politiska ledare och inköpsansvariga samt andra intresserade skulle vara ett lämpligt forum att debattera frågan och förmedla den information som behövs för beslutsfattande. HJ fick i uppdrag att arrangera ett sådant seminarium. Seminariet hade följande innehåll:

Ordföranden från Regionförbundet och miljørådet Landstinget i Kalmar län förklarade bakgrunden till beslutet att alla nya personbilar som köps av det offentliga i Kalmar län ska vara miljöbilar per 2010.

De olika miljöbilsalternativen presenterades av Charlie Rydén, BAFF; Carl Lilliehöök, Biogas Syd; Dag Lotsander, Toyota samt Bertil Moldén, Bil Sweden. Petter Åsman, Vägverket presenterade Vägverkets miljöbilsdefinition

Jonas Lööf från Miljöfordon Syd förklarade hur läget i länet påverkas av lagen som reglerar vilka bensinmackar som måste ha pump för förnybara fordonsbränslen.

Representanter från Kalmar Vatten samt Vimmerby och Västervik kommuner redogjorde för hur marknaden för biogas av fordonskvalitet i länet ser ut beträffande utbud, tillgången på råvara och avsättningsmöjligheter

Seminarier avslutades med två interna överläggningar. HJ inledde genom att redovisa arbetet i projektet och då särskilt:

- Resultatet av undersökningen (se ovan)
- Försäljningsutvecklingen för miljöbilar:
 - Under 2006 har försäljningen av miljöbilar i Kalmar län ökat med 177,01% att jämföra med 242,00% i Kronobergs län och 156,12% i hela riket
- Erfarenheter från följande kommuner/regioner:
 - **Stockholms stad** som gjort en undersökning bland alla personer som mellan augusti 2004 och oktober 2005 köpt en begagnad miljöbil av årsmodellerna 2001-2004 (totalundersökning, 68 % svarade). Undersökningen visade bl.a. att i alla förekommande fall var andrahandsvärdet högre än listpriset. Värdeinsparningen var i genomsnitt 6 % lägre än listpriset för miljöbilar. I upphandlingen som genomfördes 2004 deltog även andra kommuner samt privata företag.
 - **Göteborg** gick samman med **Västra Götaland** för att komma upp i volym. Fattade även ett politiskt beslut att 90 % av alla bilar som köps ska vara miljöbilar före 2008. Idag är andelen 70 %.
 - **Linköping**: Har beslutat att alla bilar ska vara gasbilar enligt kommunens resepolicy samt upphandlat en bilpool som är öppen för allmänheten

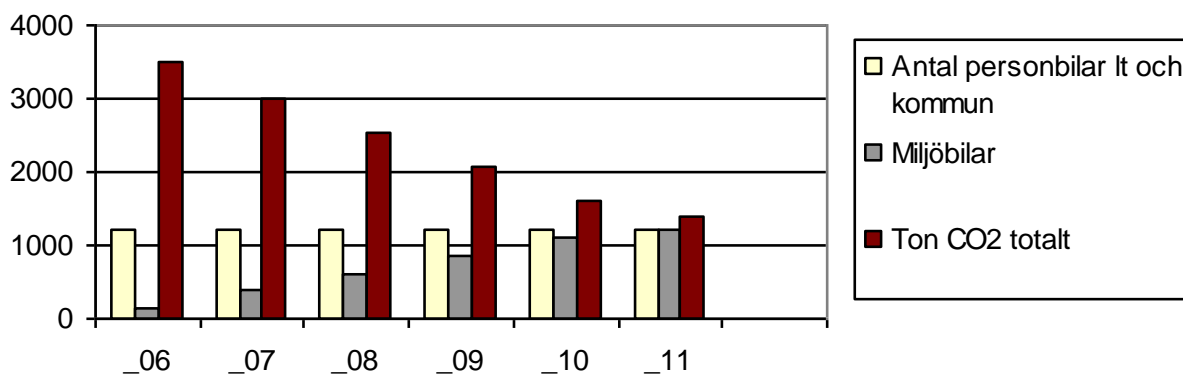
Politiska överläggningar

I de politiska överläggningarna deltog politiker (presidier) från 10 av 12 kommuner.

Mötet inleddes med att CG beskrev hur utsläppen skulle minska om kommuner och landsting i Kalmar län bara köpte miljöbilar. Se bild nedan.

Bilar, miljöbilar, koldioxidutsläpp 2006-2011

70% etanolbilar och 30% bränslesnåla

Kommunerna och landstinget köper/leasar enbart miljöbilar fr.o.m. 2007. 30 biogasbilar, 70 % etanolbilar och 30 % bränslesnåla bilar. Etanolbilarna körs till 20 % på bensin och till 80 % på E85. Icke miljöbilar = 80 % bensinbilar och 20 % dieselbilar.

Därefter gjorde CG ett tankeexperiment utifrån den s.k. Stern-rapporten. I rapporten uppskattades klimatkostnaden till mellan 5 och 20 % av BNP dvs. av samma storleksordning som världskrigen och depressionen under 1900 talets första hälft. Om detta skulle tas ut på bensinpriset, skulle det ge ett pris mellan 20 och 50 kr/liter. Kostnaden för att åtgärda klimatproblemet uppskattades till 1 % av BNP.

Karl-Johan Bodell från KLT redogjorde om alternativen för kollektivtrafiken beträffande förnybara bränslen och ställde produktionskostnaden och miljövärde mot varandra. En livlig diskussion utbröt. Bland annat efterlyste man en s.k. Well to wheel analys för att få med utsläppen i alla leden.

KB redogjorde om KLB:s erfarenheter från olika miljöbilar och jämförde kostnader för miljöbilsinköp med vanliga bensin- och dieseldrivna bilar. Den stora osäkerheten är främst andrahandsvärdet. Eftersom miljöbilar har funnits så kort tid vet man inte förrän 2010 vad andrahandsvärdet blir. KLB uppskattar merkostnaden till 5 alt. 8 kronor beroende på körsträcka. Då är kostnader för värdeminskning, ränta, skatt, service och underhåll, hämta och lämna service samt drivmedel inräknade. Ett försök som projektgruppen gjort för att uppskatta merkostnaden finns i bilaga 2.

De politiska överläggningarna avslutades med att Regionförbundet fick i uppdrag att ta fram ett förslag samt tidplan för det fortsatta arbetet med gemensam upphandling i Kalmar län.

Överläggningar med inköpsansvariga

I överläggningar med inköpsansvariga var alla tolv kommuner representerade.

A-C.L. och UÖ presenterade det upphandlingsunderlag som de tagit fram under projektet och som bygger på Miljørådets verktyg för ekologisk upphandling. Utgångsläget var att det finns två möjligheter nämligen att köpa en bil eller en tjänst. Den fråga som diskuterades under mötet gällde snarare hur man skulle gå tillväga än om man skulle delta i den gemensamma upphandlingen.

I miljöbilsseminariet deltog 77 personer varav 21 var medverkanden. Syftet med seminariet var att ge politiker och inköpssamordnare i kommuner och landsting i Kalmar län tillräckligt med information för att de ska kunna fatta beslut i frågan om en gemensam upphandling av miljöbilar. Projektgruppen var enig om att syftet med seminariet uppnåddes vilket även fick stöd i den utvärdering som gjordes under mötet.

2 Utvärdering av projektet

Syftet med projektet var att undersöka intresset för gemensam upphandling i kommuner och landstinget i Kalmar län, ta fram ett verktyg (gemensamt upphandlingsunderlag) samt att ge beslutsfattarna den information som behövs för beslutsfattande. Konstaterades att projekt uppnådde sitt mål. Hur lyckat det blir beror sedan på vilka beslut som fattas i de olika kommunerna och landstinget.

Projektet upplevdes som lyckat av såväl uppdragsgivaren som de medverkande. Orsakerna till detta torde bl.a. vara:

- Stöd hos Regionförbundet
 - Stödet från uppdragsgivaren dvs. Regionförbundet var bra under hela projektiden. Det märktes att frågan hade hög prioritet. Bl.a. undertecknade ordföranden i RF ut inbjudan till presidierna och regiondirektören inbjudningarna till inköpsansvariga i

kommunerna. Ledningen för Regionförbundet deltog också aktivt i seminariet genom att agera moderator och förklara beslutet.

- Bred projektgrupp:
 - Inköpsamordnarna i projektgruppen representerade 8 av länets 12 kommuner eftersom Kalmar samordnar inköpen även för Borgholm, Mörbylånga, Nybro, Emmaboda och Torsås. KLB och Landstinget representerade den största delen av den offentliga fordonsparken
- Tiden arbetade för oss p.g.a. förflyttning av seminariet
 - Seminariet flyttades från planerat datum i november 2006 till februari 2007 p.g.a. att den politiska ledningen för Landstinget och Regionförbundet i Kalmar län inte blev klart till dess. Under tiden verkade den allmänna opinionen och massmedias fokusering på klimatfrågan till vår fördel. Samtidigt fick projektgruppen mera tid på sig att inhämta information och förbereda sig. Bl.a. besökte tre personer från projektgruppen miljöbilsseminariet i Tylösand som var arrangerat av Miljöfordon Syd.
- Brett program + Rätt nivå
 - Seminarieprogrammet täckte de viktigaste frågorna och samlade de främsta experterna i landet inom respektive område (etanol, biogas, diesel, hybrider)
- Rätt och välavgränsad målgrupp
 - Målgruppen (presidier och inköpsamordnare) var rätt definierad.
- Högt till tak
 - Det fanns många viljor och olika uppfattningar under resans gång men när det väl gällde gav alla järnet.

3 Förslag till fortsatt arbete med personbilar i kommunerna och landstinget

Projektgruppen konstaterade att de personbilar som rullar i de olika kommunerna används mycket olika. Vissa går jämt och andra mycket få mil om året. De borde kunna användas mer effektivt genom samordning. Detta kan bl.a. förverkligas i en gemensam bilpool. En kommunal reserevision borde förtydliga var den stora besparingspotentialen finns. Konstaterades också att en gemensam bilpool för hela länet skulle kunna minska den offentliga sektorns kostnader väsentligt.

Man borde också studera hur kostnaderna påverkas om man hyr bil i stället för att köpa en. År 2008 går 140 bilar över till kommunerna samtidigt med hemsjukvården. Kommunerna skulle kunna hyra bil av KLB men då krävs förmodligen att man bildar ett kommunförbund. I vilket fall måste det göras via upphandling. Det är hur som helst värt att undersöka frågan vidare.

Tack till alla medverkande för ett mycket gott samarbete!